

Ба шурои диссертатсионии 6D.KOA-079-и назди Институти фалсафа ва сиёсатшиносии ба номи А. Баҳоваддинови АМИТ (734025, ш.Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 33)

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Маҳмадзод Фирӯз Маҳмад дар мавзуи «Равандҳои геополитикӣ ва таъсири онҳо ба вазъи сиёсии Осиёи Марказӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D050200 – Сиёсатшиносӣ (6D050204 – Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ)

Автореферати пешниҳодшуда Осиёи Марказиро ҳамчун фазои ҳамзамони ҳамкорӣ, рақобат ва мутобиқшавии сиёсӣ муаррифӣ менамояд. Арзиши интиҳоби мавзӯ дар он зоҳир мегардад, ки вазъи сиёсии минтақа танҳо аз омилҳои дохилӣ вобаста набуда, бо тағйирёбии низоми ҷаҳонӣ, ташаккули марказҳои нави қудрат, татбиқи ташаббусҳои инфрасохторӣ, рушди равандҳои ҳамгироӣ ва паҳншавии таҳдидҳои фаромиллӣ алоқаманд мебошад. Аз ин нигоҳ, омӯзиши таъсири равандҳои геополитикӣ ба соҳибхитӣ, амният ва интиҳоби сиёсати хориҷии давлатҳои минтақа ба талаботи таҳлили сиёсии муосир мувофиқат мекунад.

Мантиқи таҳқиқ бар робитаи се сатҳи асосӣ – таҳаввули назарияҳои геополитикӣ, фаъолияти акторҳо ва ниҳодҳои минтақавӣ, инчунин дурнамои таъмини суботу рушд асос ёфтааст. Чунин тарҳ ба муаллиф имкон додааст, ки аз шарҳи мафҳуми консепсияҳо ба таҳлили масъалаҳои мушаххаси Осиёи Марказӣ гузарад. Мақсаду вазифаҳои дар автореферат ифодаёфта масъалаҳои ҷаҳонишавӣ ва давлатдорӣ милли, манфиатҳои субъектҳои беруна, таҳдидҳои амниятӣ, ҳамгироии минтақавӣ ва мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистонро фаро мегиранд. Фарзияи таҳқиқ низ таъсири бисёрҷонибаи рақобати акторҳои хориҷиро ба низомҳои сиёсӣ, афзалиятҳои сиёсати хориҷӣ ва равандҳои иҷтимоӣ-иқтисодии минтақа дар маркази тавачҷуҳ қарор медиҳад.

Қисмати назариявии кор бо таҳлили марҳалаҳои ташаккули донишҳои геополитикӣ оғоз меёбад. Дар он назарияҳои классикӣ, концепсияҳои давраи ҷанги сард ва равишҳои баъди аз байн рафтани рақобати дукутбӣ пайдарҳам баррасӣ шудаанд. Муаллиф дар баробари аҳаммияти макон, захираҳо ва роҳҳои иртиботӣ нақши геоиктисод, неруи нарма, технологияҳои иттилоотӣ ва субъектҳои ғайридавлатиро низ ба назар мегирад. Таҳлили ҷаҳонишавӣ нишон медиҳад, ки он аз як тараф имкониятҳои ҳамгирӣ, рушди иқтисодӣ ва мубодилаи технологиро афзоиш медиҳад, аз ҷониби дигар доираи қабули қарорҳои мустақили давлатро маҳдуд карда, масъалаи ҳифзи соҳибхӯрии ва хувияти миллиро мураккаб месозад.

Меҳвари таҳлилии боби дуюмро шаклҳои ҳузури акторҳои хориҷӣ ташкил медиҳанд. Дар автореферат лоиҳаҳои инфрасохторӣ ва сармоягузорӣ, механизмҳои ҳамгироии иқтисодӣ, ҳамкориҳои ҳарбию амниятӣ, дастгириҳои ниҳодҳо ва истифодаи робитаҳои фарҳангӣ таърихӣ ҳамчун воситаҳои гуногуни таъсиррасонӣ нишон дода шудаанд. Муаллиф ҳузури субъектҳои берунаро танҳо ҳамчун манбаи рақобат арзёбӣ намекунад. Аз муҳтавои таҳқиқ бармеояд, ки чунин ҳузур ҳам имконияти ҷалби сармоя ва технологияро ба вуҷуд меорад ва ҳам хатари вобастагӣ, фишори сиёсӣ ва маҳдудшавии фазои интиҳоби мустақилонро зиёд менамояд. Дар чунин шароит зарурати пешбурди сиёсати мутавозин ва истифодаи самараноки манфиатҳои мутақобила асоснок карда мешавад.

Дар таҳлили равандҳои минтақавӣ ба фаъолияти Созмони Ҳамкориҳои Шанхай, Созмони Аҳдномаи амниятӣ дастаҷамъӣ ва Иттиҳоди иқтисодии Авруосиё ҷойи муайян дода шудааст. Нақши онҳо дар мубориза бо терроризм, экстремизм ва қочоқи маводи мухаддир, ҳамоҳангсозии тадбирҳои амниятӣ ва рушди робитаҳои иқтисодӣ арзёбӣ мегардад. Ҳамзамон, автореферат ба таъсири ноустувории Афғонистон, баҳсҳои марзӣ, муҳочирати ғайриқонунӣ ва тафовути манфиатҳои иштирокчиёни форматҳои ҳамгирӣ ишора менамояд. Ин ҷанбаҳо имкон медиҳанд, ки амниятӣ

минтақавӣ на ҳамчун масъалаи сирф низомӣ, балки ҳамчун маҷмуи масъалаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва сарҳадӣ дарк карда шавад.

Қисмати ҷамъбасти таҳқиқ ба имконияти табдил додани Осиёи Марказӣ аз объекти рақобати беруна ба субъекти ғарби муносибатҳои байналмилалӣ нигаронида шудааст. Муаллиф ҳамгироии дохилиминтақавӣ, рушди долонҳои нақлиётӣ, содагардонии расмиёти гумрукӣ, беҳтар намудани фазои сармоягузорӣ, диверсификатсияи иқтисодиёт ва таҳкими иқтисодии кадрӣ аз омилҳои баланд бардоштани устувории минтақа мешуморад. Дар ҳамин замина аҳамияти мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар таъмини амнияти минтақавӣ ва ҳифзи манфиатҳои миллии дар шароити сиёсати бисёрсамта нишон дода мешавад.

Навгони таҳқиқ дар он зоҳир мегардад, ки хусусиятҳои равандиҳои геополитикии муосир, заминаҳои бархӯрди манфиатҳо ва механизмҳои таҳкими вазъи сиёсии минтақа дар як пайванди таҳлилии ҷамъбаст шудаанд. Хулосаҳои автореферат тағйирёбии мазмуни қудратро аз омилҳои сирф ҳарбӣ ба захираҳои иқтисодӣ, технологӣ, иттилоотӣ ва фарҳангӣ пайваست менамоянд. Тавсияҳо дар бораи ниҳодикунони сиёсати бисёрсамта, амик намудани ҳамгироии минтақавӣ, коҳиш додани осебпазирии иқтисодӣ ва омодагии кадрҳои соҳавӣ самти амалии натиҷаҳо муайян мекунанд.

Бо мақсади тақмили минбаъдаи таҳқиқ ду пешниҳоди зеринро метавон баён намуд:

1. Дар автореферат таҳдидҳои киберӣ дар қатори шаклҳои нави рақобат ва хатарҳои фаромилли зикр мешаванд, аммо нисбат ба терроризм, экстремизм ва қочоқи маводи муҳаддир таҳлили онҳо мухтасар аст. Тавсеаи ин паҳлу метавонист таъсири фазои рақамиро ба суботи сиёсии кишварҳои минтақа равшантар нишон диҳад.

2. Дар таҳқиқоти ғарбиҳои созмонҳои минтақавӣ ва нақши онҳо дар таъмини амнияти Осиёи Марказӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтааст. Бо вучуди ин, фарқи имкониятҳои функционалии созмонҳои мазкур дар муқовимат ба таҳдидҳои минтақавӣ метавонист ба таври муқоисавӣ

равшантар нишон дода шавад. Пешниҳодҳои зикршуда ҷузъӣ ва ислоҳшаванда буда, мазмун, навгонӣ ва аҳаммияти натиҷаҳои бадастомадаро коҳиш намедиханд. Муҳтавои автореферат аз пайдарҳамии мантиқии таҳқиқ, фарогирии масъалаҳои асосӣ ва мавҷудияти тавсияҳои мушаххас шаҳодат медиҳад.

Бо назардошти мазмун ва натиҷаҳои пешниҳодшуда метавон хулоса кард, ки диссертатсияи Маҳмадзод Фирӯз Маҳмад дар мавзӯи «Равандҳои геополитикӣ ва таъсири онҳо ба вазъи сиёсии Осиёи Марказӣ» таҳқиқоти анҷомёфтаи илмӣ мебошад. Довталаб барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D050200 – Сиёсатшиносӣ (6D050204 – Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ) сазовор арзёбӣ мегардад.

Муқарриз:

доктори илмҳои сиёсӣ, профессор,
мудир кафедраи сиёсатшиносӣ ва муносибатҳои
байналхалқии ДДБ ба номи Носири Хусрав:

 Саидов А.С.

Имзои А.С.Саидовро тасдиқ мекунам.

Сардори шуъбаи кадрҳо ва корҳои
махсуси ДДБ ба номи Носири Хусрав:

 Исҳоқзода М.М.

Суроғай муассиса:

735140, Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш.Бохтар, кучаи Айнӣ, 67.
Тел.: (+992) 907527372;

« 10 » 09 соли 2026